

વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓ ઉપર 'સમસ્યા પદ્ધતિ' કાર્યક્રમની અસરનો અભ્યાસ

પ્રા. દિગેશ વી. પવાર

ગવર્મેન્ટ આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, વાંસદા

સારાંશ

પ્રસ્તુત શોધકાર્ય વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓ ઉપર 'સમસ્યા પદ્ધતિ' કાર્યક્રમની અસરનો અભ્યાસ કરવા હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓએ પોતાના ટિચિંગ વખતે વર્ગખંડમાં અનુભવેલી સમસ્યાઓ લેવામાં આવી હતી અને તેની ચર્ચા કરી ઉકેલ મેળવવામાં આવ્યો હતો. ઉકેલ પરથી જાણવા મળ્યું હતું કે વિદ્યાર્થીઓ સમસ્યા પદ્ધતિનો મહાવરો કરાવવામાં આવે તો તેઓ ભવિષ્યમાં તેમના વર્ગખંડના પ્રશ્નોનો ઉકેલ મેળવી શકશે.

૧. પ્રસ્તાવના

સમસ્યા ઉકેલ એ વૈજ્ઞાનિક પ્રક્રિયા છે. વૈચારિક પ્રક્રિયાનો જન્મ કોઈ વિષયમુદ્દા પરની ગૂંચવણ, શંકા કે સમસ્યામાંથી થાય છે. ભાષાના શિક્ષકને વિદ્યાર્થીઓ વ્યાકરણમાં નબળા કેમ રહે છે? વિદ્યાર્થીનું વર્તન વર્ગખંડમાં અજુગતું હોય છે. આવા પ્રકારના અનેક પ્રશ્નો શિક્ષકના મનમાં સમસ્યા પેદા કરે છે. આના નિરાકરણનો ઉપાય સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિનો છે. આ પદ્ધતિનું સ્વરૂપ તપાસીએ તો વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ કોઈ શૈક્ષણિક સમસ્યા રજૂ થાય. વર્ગમાં નાનાં નાનાં જૂથ રચાય અને વિચારોની આપ-લે દ્વારા માહિતી એકઠી થાય. જે વિચારોના ખરાપણાની કસોટી કરવા સંશોધકે પ્રયત્ન કરેલ છે.

સમસ્યા પદ્ધતિએ એવી પદ્ધતિ છે જેમાં સમસ્યાનું સમાધાન વૈજ્ઞાનિક રીતે આપવામાં આવે છે. વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓની સામે અનેક પ્રકારની વિદ્યાર્થી સંબંધી સમસ્યાઓ આવશે અને માણસ એક સામાજિક પ્રાણી છે. તેના સામાજિક જીવનમાં પણ અનેક પ્રકારની સામાજિક સમસ્યાઓ આવશે આનો ઉકેલ તેઓ શાન્તિથી લાવી શકે તે માટે સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ ઉપયોગી છે.

૨. વ્યાખ્યા

Problem solving is an educational device where by the teacher and pupils attempt in conscious. Plannet purposeful effort to appive at an explanation or solution to some educationally signification difficulty. Problem solving is a general Educational method rather than a specific pedagogical technique

- James M. Lee

૩. સમસ્યાના બે પ્રકારો છે.

૧. નિગમનાત્મક સમસ્યા

૨. આગમનાત્મક સમસ્યા

૪. અભ્યાસના હેતુઓ

૧. સમસ્યા પદ્ધતિ કાર્યક્રમની રચના કરવી.
૨. સમસ્યા પદ્ધતિ કાર્યક્રમની અસરકારકતા ચકાસવી.

૫. ઉપકરણ

સમસ્યા ઉકેલ કાર્યક્રમ

૬. ઉત્કલ્પના

જો વિદ્યાર્થીઓને સમસ્યા ઉકેલનો મહાવરો કરાવવામાં આવે તો ભવિષ્યમાં તેઓ પોતાની સમસ્યાઓ આસાનાથી ઉકેલી શકાશે.

૭. નમૂનો

વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના શાખાના ૫૦ વિદ્યાર્થીઓ

૮. અભ્યાસની મર્યાદા

આ અભ્યાસમાં સ્વનિર્મિત સાધનોનો ઉપયોગ થયેલ છે.

૯. અભ્યાસની પદ્ધતિ

પ્રસ્તુત સર્વેક્ષણમાં પાંચ જૂથ લીધેલ છે. સમસ્યા પદ્ધતિ કાર્યક્રમની અસરકારકતા ચકાસવા માટે વિદ્યાર્થીઓ સાથે વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના વિષયોમાં ઊભી થતી સમસ્યાઓ લઈ તેમાં વિચારવિમર્શ કરી તેના ઉકેલ માટે બધા ગ્રુપને ૧૫-૧૫ મિનિટનો સમય આપવામાં આવ્યો હતો તો આ પ્રમાણે ઉકેલ મળ્યા હતા.

સમસ્યા ૧

૧. શું બોલી શકાય તેની સમજનો અભાવ
૩. શરમાળ પ્રકૃતિ

સમસ્યા ૨

૧. વાંચતા ઓછું જાવતું હોય.
૨. વિદ્યાર્થી ઓછું સાંભળતો હોય.

સમસ્યા ૩

૧. વિદ્યાર્થી આર્થિક રીતે નબળી પરિસ્થિતિનો હોય.
૨. બોલતાં અટકવાની શારિરીક ક્ષતિ હોય.

૧૦. પૃથ્થકરણ અને તારણો

સમસ્યા પદ્ધતિ કાર્યક્રમની અજમાયશ પછી વિદ્યાર્થીઓ પોતાના વર્ગખંડમાં આવતી સમસ્યાઓનો હલ મેળવી શકશે. કેટલીવાર બીજાની સમસ્યા સાંભળતાં સાંભળતાં આપણને આપણા સવાલોનો જવાબ જડી જતા હોય છે. ઉપરના કાર્યક્રમની અજમાયશ પછી વિદ્યાર્થીઓના જુદા-જુદા જૂથો પાસેથી જ શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ મેળવવામાં આવ્યા હતા. જે આ મુજબ છે.

૧. વિદ્યાર્થીઓનો વારંવાર નાના-નાના વિષયો આપી બોલવાની તક પૂરી પાડવી જોઈએ.
૨. વિદ્યાર્થીઓને મહાવરો કરાવવો જોઈએ.
૩. વિદ્યાર્થી પાસે શિક્ષકે વધારે વાતો કરવી જોઈએ.
૪. વિદ્યાર્થીને બીજા વિદ્યાર્થીઓ સાથે જૂથમાં કાર્ય આપવું જોઈએ.
૫. શિક્ષકે હંમેશાં સાચી જોડણી લખવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.
૬. વાણિજ્ય વિષયથી ઊભા થતા પ્રશ્નોની ગંભીરતા વિશે સમજ આપવી જોઈએ.
૭. વાણિજ્યના સમગ્ર તાસ દરમિયાન શિક્ષકે સરળ ભાષા બોલવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

સંદર્ભ

૧. ત્રિપાઠી, શાલીગ્રામ ડી.વિ.નું અભિવલ અધ્યાયન- નીરવ પ્રકાશન. શિક્ષણનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર